

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. novembra 1878.

Obseg: Prenaredba zemljiškega davka in pa Štajarski c. k. vladni glavar baron Kübeck. — Spomini na izvrstnega sadje-rejca Lovro Pintarja. — Pooljena pšenica — nova goljufija! — Poročilo o dr. Jan. Bleiweisovi sedemdesetletnici. Mnogovrstne novice. — Dopisi. — Novičar.

Zahvala.

O svojem 70. rojstnem godu doživel sem radosti, koje bi se nikdar ne bil nadejal. Prijatelji od blizu in iz daleka, iz slovanskih in nemških pokrajin, združeni in posamni, zastopniki društev, zavodov, mest, sel itd. donesli so mi mnogobrojnih dokazov svoje ljubezni in naklonjenosti ustmeno in pismeno, in došlo mi je toliko častnih listin, pa tudi dragocenih umotvorov in krasnih tvorin iz ženskih rok, da ne vzmagam besedi, s kojimi bi izrazil občutke svojega globoko ginjenega srca.

Sam dobro vem in se radujem temu, da vsa ta odlikovanja ne veljajo tolikanj meni, posamezniku, marveč dobri in vzvišeni stvari, koji služim doslej 36 let; a zaradi tega mi dolžnost srčne zahvale nikakor ni manjša.

Tolikega veselja ves presunjen morem javno svojim prijateljem, vsem skupaj in vsakemu posebej, le s slabimi besedami objaviti svojo najtoplejšo zahvalo za tolika preljubeznjiva čestitanja z najiskrenejšo željo: naj Bog vsemogočni milostivo izvrši vsa vsa voščila, koja so bila tako toplo naglašana o nepozbljivih dneh 17. 18. 19. novembra t. l. od predragih mi prijateljev!

V Ljubljani dne 26. novembra 1878.

Dr. Jan. Bleiweis.

Gospodarske stvari.**Prenaredba zemljiškega davka in pa Štajarski c. k. vladni glavar baron Kübeck.**

Prenaredba zemljiškega davka, katera ima iznova v državnem zboru v obravnavo priti, in o kateri smo v „Novicah“ že večkrat govorili, dela po pravici posebno manjšim posestnikom velik strah, da ne bi po novi postavi prišli iz dežja pod kap. Zato ni čuda, da se iz mnogih dežel Avstrijskih glasijo protesti zoper to postavo, po kateri se imajo zemljiški davki, katerih kmetovalci že dandanes skoro prenašati ne morejo, še povekšati. Med družimi izjavami je znamenito še posebno tisto pismo, ki so ga kmetovalci iz okolice Graške poslali baronu Kübecku, katerega so si za državnega poslanca izbrali. Naj iz tega pisma po časniku Koroške družbe kmetijske tudi našim bralcem priobčimo važnejše točke, katere se tako-le glasijo:

„Po vseh kmetijskih občinah Štajarskega in reči smemo, da po vsej Avstriji je velika pozornost zdaj

obrnena na postavo, po kateri se ima prenarediti zemljiški (gruntni) davek. Velik je strah pred to postavo, a ni prazen ta strah zato, ker je vlada, česar nismo pričakovali, načrt te postave zopet predložila državnemu zboru. Pravica lastne vcenitve, ta vsem posestnikom všečna pravica, se ima po tej novi postavi vreči v koš, in določba vrednosti posestev se ima prepustiti samim priprostim uradnikom, a še celo ne uradnikom, ampak malovednim dninarjem (simplen Diurnisten), ki so od danes do jutri v službi. Res, da nova postava določuje, da posamesni zaupni možje vsake občine imajo nadzorovati delo uradnikov, al kdo bode hotel na-se vzeti ta nevarni in odgovorni posel, ker bodo imeli tako malo vmes govoriti, da nikakor ne bodo mogli zaupanju svojih soobčanov vstreči. In kaj vse hoče biti z vcenitvami, ki so že dozdej izvršene? Mar imajo te vcenitve v res smešni visokosti biti podlaga prihodnosti? To bila bi kmetijstvu velika nesreča.

Na kratko rečeno: kamor koli pogledamo, zagledamo strah pred novo postavo, da bode kmetijstvu hud udarec prizadela. Vlada, ko je snovala to postavo, pač ni mislila na posledice, ki jih bode imela. Zaupljivo

pričakujemo tedaj od državnih poslancev, da si bodo vestno in temeljito pred oči postavili žalostne posledice nameravane postave, ki ne bodo samo na veliko kvar kmetijstvu, temuč tudi podkopale zaupanje do državnega zbora. Zvesti prijatelji ustave in napredka, pričakujemo okoličani mesta Gradeca zato od ces. namestnika, ki naš okraj zastopa v Dunajskem zboru, da bode krepko svoj glas povzdignil zoper to postavo, da nas obvaruje krivičnih novih bremen. Na dan volitve nam je gospod ces. namestnik slovesno in odkritosrčno obljubil, da bode nas varoval silnih davkov in še posebno kmetijstvo novih bremen. Še le po tej slovesni obljubi smo gospoda ces. namestnika izvolili za državnega poslanca. Prepričani smo po takem, da bode mož beseda." Tako se glasi pismo baron Kübeckovih volilcev.

Cesarski uradniki pridejo v takih zadevah v hude stiske, kajti „dvema gospodarjema se ne dá služiti“, in tu gre za to, ali uradnik kot državni poslanec spolnuje želje svojih volilcev ali pa voljo više vlade, ki mu kruh daje.

Videli bomo zdaj, kako bode baron Kübeck izpolnoval volilcem njegovim dano obljubo.

Spomini na izvrstnega sadjerejca Lovro Pintarja.

Lovro Pintar je o svojem času kot kaplan v Preddvoru na Gorenjskem iz gozdne celine ogradil sadjerejsko drevesnico. Tukaj je bila mlademu kaplanu šola, da se v tistem samotnem zavetju uči duhovskih vednosti in premišljuje Božje stvarjenje.

Iz gozdnega divjaka zarediti žlahno sadno drevo, njemu lepo rast dati in ogledovati rastlike, listje; cvetje duhati in okušati sadje: to je prava sadjerejska šola. Iz takih skušinj sestaviti umnim slovenskim kmetovalcem novo učno knjigo o sadjereji, je bil namen živemu Pintarju, — al bolezen je bila nevoščljiva nam in „Popis mnogovrstnih sadnih plemen“ je v Pintarjevi na vse vetrove raznešeni zapuščini zaznamovan le v kratkem, površnem načrtu, iz katerega naj bode tukaj posneto sledeče.

Lep sadni vrt ozaljša hišo in ves okraj, zato je vsega spoštovanja vreden gospodar, ki sadno drevje zasaja, pa še posebno priljubljena je mati, katera otrokom in družini podeli pri južini v poboljšek še okusno medno sadje. Sadjereja je lepota in dobiček; veselo je videti, kako kmetje iščejo lepih sadnih dreves pri gospôških vrtnarjih ter za mlado žlahno drevce plačajo radi petico in še več; zraven pa tudi vprašajo, kako je ime tej jablani, tej hruški, češnji, slivi itd.

Ali vsem sadnim plemenom in njihovim vrstam pridevati svojelastno ime je pri toliki množici sadja res trudno in težavno; al prva lastnost mora zmirom biti to, vsaki dobro vredjeni drevesnici. Pintar si je za imenik sadnega drevja veliko prizadeval v Preddvoru, Zalemlogu in na Breznici. Imenitni sadjerejci: Biedendorf, Jahn, Lukas, Flotow, posebno Diel bili so mu učitelji.

Pintar je vedel, da vsa jablanova plemena razrastla so iz rodu „Pomaceae“; to drevo je v mrzlih krajih še divjak. Naša lesnika (*Pyrus Malus sylvestris*) je jablanovega rodu in je že dvojne vrste: eno kosmatega, drugo pa gladkega listja. Drevo je trsasto, veje so trnaste, brstje je na gostem in sadje kislookusno. Paradizna jablana (*P. M. paradisiaca*) je grm, ni trnast, rodi sladko, zgodno, okroglasto sadje in se razrašča iz korenin. Št. Janževa jablana (*Douein, P. M. praecox*) je že drevesna in rodi svetlo, rudečkasto sadje.

Tukajšnja trojna jablanova plemena so prvotna,

stanovitna v svojem zaplodenju in naj so vodilo pri zaznamovanju plemen jablan.

Pohotna prst, topli kraj in presajevanje v bolj obdelano zemljo pospešuje rast drevesa in njegovega sadja. Vendar vsa jablanova plemena cvetó v brstji na pet predalov; plodnica ima pet lasic in dvajset prašnikov, ozaljšana je s peterimi cvetkami.

Vsako sadno pleme ima pa znamenje, ali notranje ali vnanje.

Sadno pleme poznati že po drevesu, je v sadjereji posebno potrebno; v Pintarjevem zapisniku pod številko 6 je jablana „Princnik“, po domače „pucman“, zaznamovana tako-le: Lastnosti drevesa. To drevo ni nevšečno; kar se zemlje tiče, v mladosti hitro pahla in raste; ko doraste, ima lepo ne pregosto košato krono, njene veje nekoliko k tlam visé, ter prav kmalu in obilno rodi. Enoletne mladike so le malo kosmate, cvete pozno in v cvetu ni kaj občutljivo. Njegova domačija so severni kraji. Ker je sin mrzlega kraja, zato je upati, da se bo tudi na Slovenskem in sploh na jugu dobro obnašal.

Pod številko 8 je „virginski rožman“ tako-le opisan: Drevo lepo po konci raste, dela visoko krono, ter kmalu in obilo rodi. Njegove enoletne mladike so dolge in debele, malo kosmate pa z belo kožico preoblečene ter krog in krog z redkimi, precej velikimi, belorujavimi pikami obdane. Perje je, posebno na konci enoletnih mladik nenavadno veliko, jajčasto, spodaj volnato, temnozeleno, popki so majhni, kosmati.

Pod št. 10 je „rudeči poletni kalvilar“, po domače „Poletni robač“, popisano: Drevo raste srednje hitro, ne postane veliko in veje njegove proti tlam visé; pozna se lahko po dolgem in širokem perju. Enoletne mladike so rujavo-rudeče, na zgornji strani volnate lepo pikaste; popki so majhni, sedé na precej dolgih puckih itd.

Pintar je pri popisovanju sadnih dreves gledal na to, ali je drevesce visokorastno ali pritlično, ali drevo dočaka starih let ali ne, v kakošni prsti, podnebji se dobro ponaša; kakošno je listje na sadnih vejah, kakošno je brstno oko na mladiki, ali ima cvetje kako posebno znamenitost; je li rast hitra, počasna, kakošna je podoba vrha: kakošne so mladike, in kako barvane, volnate ali pikaste; je li cvetje zgodno ali pozno, je li cvetlica široka ali drobna in kako je barvana itd.

Sadnemu drevesu gotovo lastno znamenje dati, zahteva pa pri toliko mnogovrstnih sortah že precejšnje sadjerejske učenosti; v Pintarjevem sadnem zapisniku je vsako pleme obširno opisano.

Navadnim sadjerejcem pa vstrežajo že lastnosti po okusu sadnega mesa; tako so jablane medenke, sladke, kisle in rezne.

Da bi sadno drevje imelo učena imena, je Pintar ogradil na lepem odprtem gorenjskem polji — na Breznici — obširen prostor za drevesnico; tukaj je lastno-ročno zasajal in požlahnoval sadno drevje.

Pintarjeve drevesnice zapisnik o jablanah se pričinja 17. decembra 1870. leta. Sadno drevje je vrsteno po dobroti in je zaznamovano z dvema ali tremi zvezdami.

Prvo številko ima „debeli Kaseljski kosm“

Kakor kosmač je to jabelko precej debelo, lepo, okroglo pa ploščasto. Najširje je v sredi. Obe polovici se enako krivite, ste gladki in le na posebno debelih jabelkih so včasih tu ali tam majčkini robčki. Muha tega jabelka je majhno zaprta, ima dolga in špičasta peresa, ter sedi v globoki in prostorni, z drobnimi robci obdani jamici. Po robu jamice se vidijo večkrat tudi majhni robci. Posebno znamenje tega kosmača je, da je njegov recelj 1—1½ palca dolg, tenak, lesen in rujavkast, ter da tiči v globoki rujnati jamici, katera je včasih posebno pri prav debelih jabelkih zavoljo de-